5. Τα άρθρα 34 και 85 της Συνθήκης δεν εμποδίζουν κράτος μέλος να θέτει σε εφαρμογή πολιτική που οδηγεί στον περιορισμό ή στην απαγόρευση των εξαγωγών πετρελαίου προς τρίτη χώρα, βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 2603/69. Πράγματι, μια τέτοια πολιτική δεν θίγει ειδικά τις εξαγωγές προς τα κράτη μέλη και δεν αποβλέπει στο να εξασφαλίσει ειδικό πλεονέκτημα στην εθνική παραγωγή ή στην εσωτερική αγορά του ενδιαφερομένου κράτους μέλους ούτε και είναι, αυτή καθαυτή, ικανή να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς.

6. Ακόμη και μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου και την έκδοση του κανονισμού 2603/69, το άρθρο 4 της απόφασης του Συμβουλίου της 9ης Οκτωβρίου 1961, σε συνδυασμό με την απόφαση του Συμβουλίου της 25ης Σεπτεμβρίου 1962 και το άρθρο 15 της απόφασης του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 1969, επιβάλλουν στο κράτος μέλος που σχεδιάζει να μεταβάλει το σύστημά του ελευθερώσεως των εξαγωγών προς τις τρίτες χώρες να ενημερώσει προηγουμένως τα άλλα κράτη μέλη και την Επιτροπή. Το κράτος μέλος το οποίο παραμελεί να προβεί στην προηγούμενη αυτή ενημέρωση ή το κάνει καθυστερημένα ή ακόμη κατά τρόπο ανεπαρκή, παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει των προαναφερθεισών αποφάσεων του Συμβουλίου, αυτή όμως η παράβαση δεν είναι ικανή να δημιουργήσει υπέρ των πολιτών δικαιώματα που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να διαφυλάξουν.

7. Το γεγονός ότι κανένα κοινοτικό όργανο δεν αμφισβήτησε τη νομιμότητα της περιοριστικής πολιτικής που εφάρμοσε κράτος μέλος στο εμπόριο με τις τρίτες χώρες δεν μπορεί να έχει, αυτό καθαυτό, καμιά επίπτωση επί του ζητήματος αν η πολιτική αυτή συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο.

## ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIR GORDON SLYNN της 10ης Δεκεμβρίου 1985 *

*Κύριε πρόεδρε,*
*Κύριοι δικαστές,*

Η προδικαστική αυτή παραπομπή δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ θέτει σημαντικά προβλήματα, επίκεντρο των οποίων είναι το αν συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο η πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου κατά το 1981 όσον αφορά την εξαγωγή αργού πετρελαίου, στην παρούσα περίπτωση προς το Ισραήλ.

Στις 31 Ιανουαρίου 1979, μετά τη διακοπή των εξαγωγών αργού πετρελαίου από το Ιράν και επειδή οι προμήθειες των κρατών μελών διακυβεύονταν, ο Υπουργός Ενεργείας του Ηνωμένου Βασιλείου, με γραπτή απάντηση προς το κοινοβούλιο, ανακοίνωσε τα μέτρα που σκόπευε να λάβει η κυβέρνησή του προς αντιμετώπιση της κρίσης. Ο υπουργός πρόσθεσε ότι « η κυβέρνηση αναμένει ότι οι εταιρίες εξαγωγής αργού πετρελαίου της Βόρειας Θάλασσας θα πράξουν το ίδιο όσον αφορά τις αγορές των εταίρων μας του Διεθνούς Γρα-

* Μετάφραση από τα αγγλικά.

φείου Ενεργείας και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η προσδοκία αυτή με κανένα τρόπο δεν διαταράσσει τη διατήρηση, κατά το μέτρο του δυνατού, των οποιωνδήποτε υφισταμένων προτύπων εμπορικών σχέσεων εκτός των περιοχών αυτών ». Αντίγραφο της υπουργικής δηλώσεως στο κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου δόθηκε στην Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων των κρατών μελών της Κοινότητας την επομένη, κατά τη διάρκεια συνεδριάσεως.

Η πολιτική αυτή επιβεβαιωνόταν από καιρό σε καιρό από τον εκάστοτε αρμόδιο υπουργό της κυβέρνησης που ανέλαβε το 1979. Είχε γίνει σαφές ότι η κυβέρνηση δεν ενέκρινε την εξαγωγή αργού πετρελαίου (όχι όμως και των διυλισμένων προϊόντων πετρελαίου) σε χώρες που δεν περιλαμβάνονται στις τρεις κατηγορίες τις αναφερόμενες στην αρχική πολιτική δήλωση, ανεξαρτήτως του αν οι εξαγωγές αυτές γίνονταν απευθείας ή μέσω χωρών που περιλαμβάνονταν στις τρεις κατηγορίες. Πλήρης πίνακας των χωρών που ενέπιπταν στην τρίτη κατηγορία δεν δημοσιεύτηκε, αλλά ένας υπουργός δήλωσε στο κοινοβούλιο στις 8 Δεκεμβρίου 1983 ότι η Φιλανδία και ορισμένες χώρες της Καραϊβικής περιλαμβάνονταν σ' αυτή. Το Ισραήλ δεν ενέπιπτε σε καμιά από τις τρεις κατηγορίες και πριν από τον Απρίλιο 1981 σε δύο τουλάχιστον περιπτώσεις υπουργοί επιβεβαίωσαν ενώπιον του κοινοβουλίου ότι οι εξαγωγές προς το Ισραήλ δεν εγκρίνονταν.

Η πολιτική αυτή δεν διαμορφώθηκε νομοθετικά ή με υπουργική απόφαση (ministerial order) δυνάμει νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως. Δεν επρόκειτο ακριβώς για « απαγόρευση », καίτοι στην παρούσα διαδικασία αναφέρθηκε συχνά ως « απαγόρευση ». Οπωσδήποτε, η αποφασιστική στάση της κυβέρνησης ήταν πράγματι σαφώς αποτρεπτική, όπως αποδεικνύουν τα περιστατικά της παρούσας διαφοράς.

Η εταιρία Bulk Oil (Zug) AG, εφεσείουσα στη δίκη ενώπιον του αγγλικού High Court από το οποίο έγινε η προδικαστική παραπομπή, είναι εγκατεστημένη στην Ελβετία· η Sun International Limited και η Sun Oil Trading Company, εφεσίβλητες, είναι εταιρίες του ομίλου που ελέγχεται τελικά από την Sun and Company, εγκατεστημένη στο Delaware, ΗΠΑ.

Βάσει συμφωνίας που συνήφθη με ανταλλαγή τηλετυπημάτων στις 13 Απριλίου 1981, η Sun συμφώνησε να πωλήσει στην Bulk δύο φορτία ανά τρίμηνο 500 000-550 000 βαρελιών, κατ' επιλογή του πωλητή, αργού πετρελαίου του Brent, Ninian ή Forties (fob) « ελεύθερο επί του πλοίου » στο Houndpoint ή Sullom Voe, ανάλογα με τη συμφωνία· το πρώτο φορτίο έπρεπε να φορτωθεί κατά τα μέσα Μαΐου του 1981. Τόσο το Houndpoint όσο και το Sullom Voe βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η σύμβαση περιείχε την εξής ρήτρα:

« Προορισμός: Ελεύθερος προορισμός αλλά πάντοτε σύμφωνος με την εξαγωγική πολιτική της κυβέρνησης της χώρας. Η κυβερνητική πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου δεν επιτρέπει, προς το παρόν, παραδόσεις στη Νότια Αφρική. »

Η Bulk είχε πάντοτε την πρόθεση να φορτώσει το πετρέλαιο με προορισμό το Ισραήλ. Στις 19 Μαΐου 1981 έδωσε οδηγίες στην Sun « Γιβραλτάρ για (περαιτέρω) οδηγίες » οι οποίες ήταν απαράδεκτες για την Sun. Ο αρχικός προμηθευτής BP αρνήθηκε να προμηθεύσει το πετρέλαιο όταν ανακάλυψε ότι ο πραγματικός προορισμός ήταν το Ισραήλ. Στις 9 Ιουλίου 1981 η Sun θεώρησε ότι η σύμβαση με την Bulk δεν εκτελέστηκε και επομένως, σε διαιτησία ενώπιον του Richard Yorke Q.C., αξίωσε από την Bulk αποζημίωση λόγω παραβάσεως της σύμβασης. Με προσωρινή διαιτητική απόφαση ο διαιτητής αποφάνθηκε υπέρ της Sun, με βάση ότι η βρετανική κυβερνητική πολιτική δεν αντέβαινε προς το κοινοτικό δίκαιο, αργότερα δε υπολόγισε τη ζημία σε 13 εκατομμύρια δολάρια περίπου. Πάντως, έκρινε ότι αν τα ζητήματα κοινοτικού δικαίου επιλύονταν υπέρ της Bulk, η απόφασή του θα ήταν ότι η Sun παρέβη τη σύμβαση. Τότε ασκήθηκε έφεση ενώπιον του High Court προκειμένου να υποβληθεί αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, δυνάμει του άρθρου 177, ως προς τα ζητήματα αυτά, εφόσον ο ίδιος ο διαιτητής δεν μπορούσε να υποβάλει παρόμοια αίτηση. Το High Court υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

1) α) Η συμφωνία της 11ης Μαΐου 1975 μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του κράτους του Ισραήλ (« η συμφωνία »), όπως επικυ-

ρώθηκε με τον κανονισμό του Συμβουλίου 1274/75 (« ο κανονισμός » ), κατά την ορθή της ερμηνεία:

i) απέκλειε την επιβολή νέων ποσοτικών περιορισμών ή μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος επί των εξαγωγών μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και του Ισραήλ και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως,

ii) απέκλειε την επιβολή των ίδιων μέτρων επί των εξαγωγών αργού πετρελαίου από το Ηνωμένο Βασίλειο προς το Ισραήλ,

iii) διαφορετικά, απέκλειε την παρεμβολή σε σύμβαση μεταξύ δύο ιδιωτών ρήτρας, η οποία εμπόδιζε την εξαγωγή αργού πετρελαίου από το Ηνωμένο Βασίλειο προς το Ισραήλ κατά την περίοδο μεταξύ Απριλίου 1981 και Ιουλίου 1981 συμπεριλαμβανομένου (« η κρίσιμη περίοδος » );

β) Οι διατάξεις του κανονισμού του Συμβουλίου 2603/69 έχουν επίδραση στην απάντηση αυτή;

2) Αν ναι, ένα μέτρο, υπό τη μορφή πολιτικής (« η πολιτική » ), αποδιδόμενης στο Ηνωμένο Βασίλειο, που απαγορεύει την εξαγωγή αργού πετρελαίου της Βόρειας Θάλασσας σε χώρα εκτός των κρατών μελών της ΕΟΚ, χωρών μελών του Διεθνούς Γραφείου Ενεργείας και χωρών με τις οποίες υφίσταντο πρότυπες εμπορικές σχέσεις κατά το χρόνο εφαρμογής της πολιτικής αυτής, και, απαγορεύοντας έτσι την απευθείας εξαγωγή αργού πετρελαίου της Βόρειας Θάλασσας προς το Ισραήλ, δικαιολογείται βάσει του άρθρου 11 της συμφωνίας και δυνάμει των κανονισμών υπό τις κρατούσες συνθήκες κατά τη σχετική περίοδο; Βάσει του ίδιου άρθρου, το μέτρο συνιστά μέσο αυθαίρετης διακρίσεως ή συγκεκαλυμμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ των συμβαλλομένων μερών;

3) Ενδεχομένως, υπό το φως των απαντήσεων στα ερωτήματα 1 και 2:

α) Οι σχετικές διατάξεις της συμφωνίας και των κανονισμών έχουν απευθείας εφαρμογή ώστε να μπορεί ιδιώτης να τις επικαλεστεί;

β) Ιδιώτης μπορεί γενικά να τις επικαλεστεί κατ' άλλου ιδιώτη;

γ) Ιδιώτης μπορεί να τις επικαλεστεί κατ' άλλου ιδιώτη όταν οι εν λόγω δύο ιδιώτες συνήψαν σύμβαση, ρήτρα της οποίας επιβάλλει συμμόρφωση προς την πολιτική κράτους μέλους που αντιβαίνει προς τις διατάξεις αυτές;

4) Ενδεχομένως, υπό το φως των απαντήσεων στα ερωτήματα 1, 2 και 3, και λαμβάνοντας υπόψη τον κανονισμό του Συμβουλίου 2603/69, η θέσπιση της πολιτικής αυτής ήταν ασυμβίβαστη προς τη Συνθήκη ΕΟΚ στο σύνολό της ή κατά το μέτρο που επηρέαζε ή απαγόρευε την εξαγωγή αργού πετρελαίου από το Ηνωμένο Βασίλειο προς το Ισραήλ, διότι η Συνθήκη απαγόρευε στο Ηνωμένο Βασίλειο να θεσπίσει παρόμοια πολιτική, είτε:

i) πλήρως, είτε

ii) χωρίς προηγούμενη ανακοίνωση προς την Επιτροπή και/ή το Συμβούλιο, διαβούλευση και/ή έγκριση της Επιτροπής και/ή του Συμβουλίου των Υπουργών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων;

5) Αν η θέσπιση της πολιτικής αυτής ήταν ασυμβίβαστη προς τη Συνθήκη:

α) Οι σχετικές διατάξεις της Συνθήκης έχουν απευθείας εφαρμογή ώστε να μπορεί ένας ιδιώτης να τις επικαλεστεί;

β) Ένας ιδιώτης μπορεί γενικά να τις επικαλεστεί κατ' άλλου ιδιώτη;

γ) Ιδιώτης μπορεί να τις επικαλεστεί κατ' άλλου ιδιώτη όταν οι εν λόγω δύο ιδιώτες συνήψαν σύμβαση, ρήτρα της οποίας επιβάλλει συμμόρφωση προς την πολιτική κράτους μέλους που αντιβαίνει προς τις διατάξεις αυτές;

6) Το ότι ούτε το Συμβούλιο των Υπουργών ούτε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων διατύπωσαν αντιρρήσεις ως προς τη νομιμότητα της πολιτικής αυτής έχει επίδραση επί των απαντήσεων στα προηγούμενα ερωτήματα;

Κατόπιν της από 11 Μαΐου 1975 συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του κράτους του Ισραήλ, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1274/75 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/007, σ. 24). Η συμφωνία αυτή αποσκοπούσε, μεταξύ άλλων, στο να προαγάγει, με την επέκταση των αμοιβαίων εμπορικών ανταλλαγών, την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων μεταξύ της ΕΟΚ και του Ισραήλ και να συμβάλει « ... διά της εξαλείψεως των εμποδίων στις συναλλαγές, στην αρμονική ανάπτυξη και την επέκταση του παγκοσμίου εμπορίου ».

Όσον αφορά τις εισαγωγές, το άρθρο 3 ορίζει ρητά ότι δεν επιβάλλονται νέοι εισαγωγικοί δασμοί ή φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος ούτε νέοι ποσοτικοί περιορισμοί επί των εισαγωγών ή μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος στο εμπόριο μεταξύ της Κοινότητας και του Ισραήλ. Οι υφιστάμενες φορολογικές επιβαρύνσεις καταργούνται αμέσως ή μειώνονται.

Όσον αφορά τις εξαγωγές, το άρθρο 4 ορίζει ότι δεν επιβάλλονται νέοι εξαγωγικοί δασμοί ή φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος. Δεν υπάρχει ρητή απαγόρευση των ποσοτικών περιορισμών επί των εξαγωγών σ' αυτό ή σε οποιοδήποτε άλλο άρθρο.

Πάντως, το άρθρο 11 ορίζει ότι « η συμφωνία δεν εμποδίζει τις απαγορεύσεις ή περιορισμούς εισαγωγών, εξαγωγών ή διαμετακομίσεως που δικαιολογούνται » από ορισμένους λόγους.

Το επιχείρημα ότι οι όροι αυτοί συνεπάγονται ότι οι ποσοτικοί περιορισμοί επί των εξαγωγών απαγορεύονται στις άλλες περιπτώσεις απορρίφθηκε από το Δικαστήριο στο πλαίσιο ανάλογης συμφωνίας με την Ισπανία, που περιείχε τους ίδιους όρους (υπόθεση 225/78, Procureur de la République κατά Bouhelier, ECR. 1979, σ. 3151). Είναι πιθανόν ότι, με το να περιληφθεί διάταξη αντίστοιχη με το άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΟΚ στη συμφωνία που συνήφθη με το Ισραήλ, παραβλέφθηκε το γεγονός ότι το άρθρο 3 έθετε σε εφαρμογή τόσο το άρθρο 12 όσο και το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ, αλλά ότι το άρθρο 4 έθετε σε εφαρμογή μόνο το άρθρο 12, όχι όμως το άρθρο 34. Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας Capotorti « είναι αδιανόητο ότι απαγορεύσεις τόσο μεγάλης σημασίας μπορούν να συναχθούν από διάταξη η οποία έχει διαφορετικό αντικείμενο » (σ. 3164).

Η άποψη αυτή γίνεται δεκτή από την Bulk. Επομένως, καίτοι το αποτέλεσμα της κυβερνητικής πολιτικής συνιστούσε κατά την άποψή μου « ποσοτικό περιορισμό επί των εξαγωγών » κατά την έννοια της Συνθήκης ΕΟΚ (υποθέσεις 249/81, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 1982, σ. 4005, και 222/82, Apple and Pear Development Council κατά Lewis, Συλλογή 1983, σ. 403) η συμφωνία με το Ισραήλ δεν απαγόρευε ρητά ή σιωπηρά τους ποσοτικούς περιορισμούς επί των εξαγωγών ή μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος.

Πάντως, η Bulk προβάλλει το επιχείρημα ότι η βρετανική κυβερνητική πολιτική αντιβαίνει προς το άρθρο 25 της συμφωνίας το οποίο, μεταξύ άλλων, επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέρη να « απέχουν από κάθε μέτρο, που δύναται να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των στόχων της συμφωνίας ».

Αν ληφθεί υπόψη μόνο το προοίμιο και το άρθρο 1 της συμφωνίας, είναι δυνατό να υποστηριχτεί ότι η απαγόρευση από την Κοινότητα των κοινοτικών εξαγωγών ή των εξα-

γωγών των κρατών μελών προς το Ισραήλ έθετε σε κίνδυνο τους καθορισθέντες στόχους. Κατά την άποψή μου, είναι σαφώς σφάλμα το να ληφθεί υπόψη μόνο το προοίμιο και το άρθρο 1. Τα συμβαλλόμενα μέρη επέλεξαν την απαγόρευση των ποσοτικών περιορισμών επί των εισαγωγών μόνο, όχι όμως και επί των εξαγωγών. Η επιλογή αυτή πρέπει να θεωρηθεί ότι περιορίζει ή καθορίζει τη μέθοδο για την επίτευξη του γενικού στόχου που τέθηκε με τη συμφωνία. Οι περιορισμοί επί των εξαγωγών δεν εμπίπτουν στη συμφωνία ακόμη και αν επιβάλλονται από την Κοινότητα ή με τη συναίνεσή της· η θέσπισή τους δεν πρέπει να θεωρείται ως « μέτρο που δύναται να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των στόχων της συμφωνίας ». Οι περιορισμοί επί των εξαγωγών που θέσπισε κράτος μέλος, ακόμη και χωρίς την έγκριση της Κοινότητας, δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι συνιστούν παρόμοιο μέτρο. Κατά την άποψή μου, η βρετανική κυβερνητική πολιτική δεν αντέβαινε προς το άρθρο 25 της συμφωνίας.

Προβάλλεται επίσης, βάσει της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση 22/70, Επιτροπή κατά Συμβουλίου (ECR. 1971, σ. 263) ότι, θεσπίζοντας τον κανονισμό 2603/69 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/001, σ. 101) και συνάπτοντας τη συμφωνία με το Ισραήλ, η Κοινότητα κάλυψε το πεδίο εμπορικών σχέσεων μεταξύ ΕΟΚ και Ισραήλ. Το επιχείρημα αυτό στηρίζεται ειδικά στο προοίμιο και στο άρθρο 1 της συμφωνίας. Υποστηρίζεται επομένως ότι απαγορεύεται στα κράτη μέλη να θεσπίσουν νέους ποσοτικούς περιορισμούς επί των εξαγωγών πετρελαίου προς το Ισραήλ — συμπέρασμα που δεν είναι ασυμβίβαστο με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Bouhelier η οποία αφορούσε τους προϋπάρχοντες περιορισμούς.

Καίτοι η υπόθεση Bouhelier αφορούσε πράγματι τους προϋπάρχοντες περιορισμούς, δεν νομίζω ότι η απόφαση του Δικαστηρίου βασίστηκε στη διάκριση μεταξύ « παλαιών » και « νέων » περιορισμών. Ούτε και θεωρώ ότι η Κοινότητα, με τη συμφωνία με το Ισραήλ, κάλυψε το σύνολο των εμπορικών σχέσεων με το Ισραήλ, εφόσον επιφυλάχθηκε ειδικά η δυνατότητα επιβολής περιορισμών επί των εξαγωγών, οποιαδήποτε κι αν ήταν η κατάσταση δυνάμει του κανονισμού. Επομένως, η θέσπιση από κράτος μέλος τέτοιων περιορισμών ή η εφαρμογή πολιτικής με την οποία επιδιώκεται η παρεμπόδιση των εξαγωγών πετρελαίου προς το Ισραήλ, δεν απαγορεύονται από την ίδια τη συμφωνία με το Ισραήλ.

Κατά την άποψή μου επομένως, η πολιτική που εφάρμοσε η βρετανική κυβέρνηση δεν αντέβαινε ούτε αποκλειόταν από τη συμφωνία ΕΟΚ-Ισραήλ.

Βάσει αυτού δεν χρειάζεται να εξεταστεί αν η πολιτική αυτή δικαιολογείται δυνάμει του άρθρου 11 της συμφωνίας· στην αντίθετη περίπτωση, οι σκέψεις που θα αναπτυχθούν θα είναι ανάλογες, αν όχι ταυτόσημες, με εκείνες που απορρέουν από το άρθρο 11 του κανονισμού 2603/69, το οποίο εξετάζω εν συνεχεία.

Αν είχα καταλήξει στην άποψη ότι η συμφωνία απαγόρευε νέους περιορισμούς επί των εξαγωγών προς το Ισραήλ, δεν θα αποδεχόμουν τον προβληθέντα ισχυρισμό ότι το αργό πετρέλαιο δεν περιλαμβάνεται στη συμφωνία. Είναι αλήθεια ότι ο ορισμός των « προϊόντων καταγωγής » του άρθρου 1, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου αριθ. 3 δεν καλύπτει το αργό πετρέλαιο και άλλα προϊόντα. Πάντως, το ότι δεν δόθηκε κανένας σχετικός ορισμός δεν συνεπάγεται ότι το πετρέλαιο αποκλείεται από τη συμφωνία, όπως επίσης το γεγονός ότι το άρθρο 3 του κοινοτικού κανονισμού περί των προϊόντων καταγωγής [κανονισμός του Συμβουλίου 802/68 (OJ 1968, L 148, σ. 1)] σημαίνει ότι το αργό πετρέλαιο δεν καλύπτεται από τη Συνθήκη ΕΟΚ. Το ότι το αργό πετρέλαιο εμπίπτει στη συμφωνία, κατά την άποψή μου, προκύπτει από: α) το άρθρο 5 της συμφωνίας και το παράρτημα Γ του πρωτοκόλλου 2 της συμφωνίας που υποχρεώνουν το Ισραήλ να καταργήσει τους ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών πετρελαίου σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα του παραρτήματος Δ του πρωτοκόλλου αυτού και β) τον κανονισμό του Συμβουλίου 2818/77 (OJ 1977, L 331, σ. 21) που επιβάλλει ετήσιο ανώτατο όριο στις εισαγωγές ορισμένων προϊόντων

« καταγωγής Ισραήλ » στα οποία, καίτοι δεν περιλαμβάνεται το αργό πετρέλαιο, περιλαμβάνονται άλλα προϊόντα πετρελαίου τα οποία δεν καλύπτονται από τον ορισμό των « προϊόντων καταγωγής » του πρωτοκόλλου 3.

Τέλος, ακόμη κι αν το άρθρο 25, παράγραφος 1, της συμφωνίας είναι δυνατό να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει τη θέσπιση από κράτος μέλος ποσοτικών περιορισμών επί των εξαγωγών, δεν νομίζω ότι η διατύπωση της υποχρέωσης αυτής ήταν αρκετά σαφής ή ρητή ώστε οι πολίτες να μπορούν να την επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων των κρατών μελών. Συγκρίνεται κατά μεγάλο βαθμό με το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ το οποίο, λαμβανόμενο μεμονωμένα και χωρίς να συνδυάζεται με άλλα σαφή άρθρα, δεν μπορεί, κατά την άποψή μου, να γίνει επίκλησή του από τους πολίτες ενώπιον των εθνικών αυτών δικαστηρίων ( υποθέσεις 78/70, Deutsche Grammophon κατά Metro, ECR. 1971, σ. 487 και ιδίως σ. 499· 9/73, Schlüter κατά Hauptzollamt Lörrach, ECR. 1973, σ. 1135 και ιδίως σ. 1161· και 141/78, Γαλλία κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ECR. 1979, σ. 2923 και ιδίως σ. 2942 ).

Το δεύτερο προς εξέταση ζήτημα είναι κατά πόσον η κυβερνητική πολιτική ήταν αντίθετη προς τον κανονισμό του Συμβουλίου ( ΕΟΚ ) 2603/69, περί θεσπίσεως κοινού καθεστώτος εξαγωγών. Στο προοίμιο αναγνωρίζεται ότι μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου « η κοινή εμπορική πολιτική πρέπει να βασίζεται σε ομοιόμορφες αρχές, μεταξύ άλλων όσον αφορά την εξαγωγή ». Επειδή σε όλα τα κράτη μέλη οι εξαγωγές έχουν σχεδόν ελευθερωθεί πλήρως « είναι δυνατό να εφαρμοστεί επί κοινοτικού επιπέδου η αρχή της μη υπαγωγής σε ποσοτικό περιορισμό των εξαγωγών προς τρίτες χώρες, υπό την επιφύλαξη των παρεκκλίσεων που προβλέπονται από τον παρόντα κανονισμό και υπό την επιφύλαξη των μέτρων που τα κράτη μέλη δύνανται να λαμβάνουν σύμφωνα με τη Συνθήκη »· « ότι πρέπει να εξαιρεθούν προσωρινά από την κοινοτική ελευθέρωση ορισμένα προϊόντα έως ότου εκδοθεί απόφαση του Συμβουλίου που να θεσπίζει κοινό καθεστώς ως προς αυτά ».

Τα άρθρα 1 και 10 του κανονισμού αποτελούν εφαρμογή των στόχων αυτών:

« 1. Οι εξαγωγές της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας προς τρίτες χώρες είναι ελεύθερες, δηλαδή δεν υπόκεινται σε ποσοτικούς περιορισμούς, με εξαίρεση εκείνους που επιβάλλονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού. »

« 10. Μέχρις ότου το Συμβούλιο, αποφαινόμενο με ειδική πλειοψηφία προτάσει της Επιτροπής, θεσπίσει κοινό καθεστώς έναντι των προϊόντων, που αναφέρονται στο παράρτημα, η αρχή της ελευθερίας εξαγωγής επί κοινοτικού πεδίου, που εξαγγέλλεται στο άρθρο 1 δεν εφαρμόζεται στα προϊόντα αυτά. »

Το παράρτημα, υπό τις δασμολογικές κλάσεις 27.09 και 27.10, περιλαμβάνει τα έλαια εκ πετρελαίου και τα ακατέργαστα έλαια εκ πετρελαίου.

Ενόψει αυτού, και εξετάζοντας μεμονωμένα τον κανονισμό, τα κράτη μέλη σαφώς δικαιούνται να εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν την πολιτική τους, περιλαμβανομένης και της επιβολής περιορισμών, όσον αφορά τις εξαγωγές αργού πετρελαίου. Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίσουν νέους περιορισμούς μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού; Προβάλλεται ότι, δυνάμει του κανονισμού, δεν έχουν τέτοιο δικαίωμα. Υπογραμμίζεται το γεγονός ότι το προοίμιο τονίζει τη σημασία της εξέτασης ( των μέτρων ) σε κοινοτικό επίπεδο. Υποστηρίζεται επίσης ότι στο προοίμιο διασαφηνίζεται ότι ο κανονισμός πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα προϊόντα, ώστε το άρθρο 10 δεν αποκλείει το αργό πετρέλαιο από το πεδίο εφαρμογής του· ορίζει απλώς ότι η υποχρέωση ελευθερώσεως δεν εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, στο αργό πετρέλαιο. Επομένως, όλες οι διατάξεις των άρθρων 2 μέχρι 9 εφαρμόζονται στο αργό πετρέλαιο.

Τα άρθρα 2 μέχρι 5 του κανονισμού επιβάλλουν υποχρεώσεις πληροφορήσεως και διαβουλεύσεως και παρέχουν στην Επιτροπή το δικαίωμα να ζητήσει από τα κράτη μέλη να της παράσχουν στατιστικά στοιχεία και να επιβλέπουν ( τις εξαγωγές ) βάσει διαδικασίας

που θεσπίζει η Επιτροπή. Δυνάμει του άρθρου 6, η Επιτροπή μπορεί να εξαρτά την εξαγωγή ενός προϊόντος από την προσκόμιση αδείας εξαγωγής· δυνάμει του άρθρου 7, το Συμβούλιο δύναται να θεσπίσει τα κατάλληλα μέτρα για να προλάβει μια κρίσιμη κατάσταση που οφείλεται σε έλλειψη βασικών προϊόντων ή για να την αντιμετωπίσει. Βάσει του άρθρου 8, το οποίο ίσχυε μέχρι το τέλος του 1974 [κανονισμός του Συμβουλίου 2747/72 (OJ 1972, L 291, σ. 50)] κράτος μέλος που έκρινε ότι επιβαλλόταν η λήψη μέτρων διασφαλίσεως μπορούσε να λάβει τα μέτρα αυτά, προσωρινά μέχρις ότου η Επιτροπή λάβει απόφαση και, κατά τη διάρκεια ισχύος των μέτρων αυτών, έπρεπε να γίνονται διαβουλεύσεις προκειμένου να εξακριβωθεί αν εξακολουθούσαν ακόμη να δικαιολογούνται.

Υποστηρίζεται ότι δεν μπορούν να ληφθούν νέα μέτρα παρά μόνο σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές. Τα άρθρα 5 μέχρι 9 εφαρμόζονται διότι το άρθρο 10 εξαιρεί από την αρχή που θεσπίζει το άρθρο 1 μόνον τα προϊόντα που αναφέρονται στο παράρτημα. Δεν αποκλείει την εφαρμογή των άρθρων 2 μέχρι 9.

Επιπλέον, προβάλλεται το γεγονός ότι τα προϊόντα που αναφέρονται στο παράρτημα είναι εκείνα για τα οποία ένα τουλάχιστον κράτος είχε θεσπίσει περιορισμό, και εφόσον τα κράτη μέλη κατάργησαν τους περιορισμούς τα προϊόντα αυτά διαγράφηκαν από το παράρτημα.

Προς στήριξη της επιχειρηματολογίας της η Bulk επικαλείται: α) την απόφαση 79/365 της Επιτροπής (OJ 1979, L 85, σ. 44) περί επιτηρήσεως των εξαγωγών των ακατέργαστων δερμάτων των βοοειδών (προϊόντα που περιλαμβάνονται στο παράρτημα), απόφαση η οποία βασίζεται στο άρθρο 5 του κανονισμού· β) στην περιορισμένη παρέκκλιση που χορηγήθηκε στην Ιρλανδία κατά το χρόνο της προσχώρησής της για τις εξαγωγές προϊόντων ξύλου (προϊόντα που περιλαμβάνονται στο παράρτημα) δυνάμει του άρθρου 133 και του παραρτήματος VII της Πράξης Προσχωρήσεως, παρέκκλιση η οποία, κατά την Bulk, δεν θα ήταν αναγκαία αν η Ιρλανδία ήταν ελεύθερη να εξάγει τα προϊόντα αυτά, και γ) τον κανονισμό 1934/82 (ΕΕ 1982, L 211, σ. 1) ο οποίος, i) στο προοίμιό του αναφέρει ότι «πρέπει επίσης να διευκρινιστεί περισσότερο ότι οι περιορισμοί που διατηρούνται δυνάμει των άρθρων 1 και 10 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2603/69 εφαρμόζονται μόνον από τα κράτη μέλη τα οποία ορίζονται σε συνάρτηση με τα προϊόντα που ανακεφαλαιώνονται στο παράρτημα, εκτός από ορισμένα προϊόντα του ενεργειακού τομέα», και ο οποίος ii) αντικαθιστά το άρθρο 10 με ένα νέο, δυνάμει του οποίου: «Η αρχή της ελευθερίας εξαγωγής επί κοινοτικού πεδίου, η οποία εξαγγέλλεται στο άρθρο 1, δεν εφαρμόζεται στα προϊόντα που περιλαμβάνονται στο παράρτημα για τα κράτη μέλη τα οποία αναφέρονται σ' αυτό, ούτε στα ακόλουθα προϊόντα για όλα τα κράτη μέλη: 27.09 Έλαια ακατέργαστα εκ πετρελαίου ή εξ ασφαλτούχων ορυκτών.» Υποστηρίζεται ότι αυτό δείχνει ότι μόνο για τους υφιστάμενους περιορισμούς και όχι για τους νέους μπορούσε να γίνει παρέκκλιση.

Παρά τη βαρύτητα των επιχειρημάτων της Bulk, δεν νομίζω ότι πρέπει να δοθεί στον κανονισμό 2603/69 η ερμηνεία που προβάλλει η Bulk. Η δομή του κανονισμού δημιουργεί δυσχέρειες, νομίζω όμως ότι δυνάμει του άρθρου 1 τριών ειδών παρεκκλίσεις μπορούν να «επιβάλλονται σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού», ήτοι: i) οι παρεκκλίσεις που είναι αντικείμενο ειδικών ενεργειών της Επιτροπής, του Συμβουλίου ή του κράτους μέλους δυνάμει του τίτλου III «Μέτρα διασφαλίσεως»· ii) εκείνες που αναφέρονται σε προϊόντα για τα οποία, δυνάμει του άρθρου 10, δεν εφαρμόζεται η αρχή της ελευθερίας εξαγωγής· και iii) εκείνες που δικαιολογούνται από έναν από τους λόγους που ορίζονται στο άρθρο 11. Μου φαίνεται αδύνατο να υποστηριχτεί ότι, μέχρι την κατάργηση του άρθρου 8, το 1974, κράτος μέλος δεν μπορούσε να θεσπίσει περιορισμούς επί των εξαγωγών που περιλαμβάνονται στο άρθρο 10, εκτός των συντηρητικών μέτρων δυνάμει του άρθρου 8, ή ότι έπρεπε να αναμένει ενέργεια του Συμβουλίου ή της Επιτροπής δυνάμει των άρθρων 6 ή 7. Η

ερμηνεία αυτή θα στερούσε το άρθρο 10 από κάθε περιεχόμενο. Τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν δυνάμει του τίτλου III προστίθενται στα μέτρα που μπορούν να ληφθούν για τα προϊόντα για τα οποία δεν εφαρμόζεται η αρχή της ελευθερίας εξαγωγής. Θεωρώ ότι το πνεύμα του κανονισμού είναι ότι ο τίτλος III πρέπει να εφαρμόζεται για προϊόντα που δεν υπάγονται στο άρθρο 10, για τα οποία όμως επιβάλλονται ειδικά μέτρα σε ειδικές καταστάσεις.

Αν είχα καταλήξει στην αντίθετη άποψη, δηλαδή ότι είναι δυνατό να ληφθούν μέτρα διασφαλίσεως δυνάμει των άρθρων 6 μέχρι 8 για προϊόντα που περιλαμβάνονται στο παράρτημα, αυτό, κατά την άποψή μου, δεν θα στερούσε από τα κράτη μέλη τη διακριτική τους εξουσία να ενεργούν μονομερώς και να λαμβάνουν μέτρα εκτός αυτών που ορίζονται στον τίτλο III.

Θεωρώ ότι τα άρθρα 2, 3 και 4 του τίτλου II δεν είναι ουσιαστικά ανεξάρτητα από τον τίτλο III. Δυνάμει του άρθρου 2, κράτος μέλος υποχρεούται να πληροφορεί σχετικά την Επιτροπή μόνο όταν κρίνει ότι « θα ήταν αναγκαία μέτρα διασφαλίσεως κατά την έννοια του τίτλου III ». Δυνάμει του άρθρου 3, πρέπει να γίνονται διαβουλεύσεις, σχετικά με το ζήτημα αυτό, εντός τεσσάρων εργασίμων ημερών μετά τη λήψη της προβλεπόμενης στο άρθρο 2 πληροφορίας (δηλαδή, όταν κράτος μέλος κρίνει ότι θα ήταν αναγκαία μέτρα διασφαλίσεως κατά την έννοια του τίτλου III).

Αν, όπως νομίζω, ο τίτλος III δεν εφαρμόζεται στα εξαιρούμενα προϊόντα, τότε ούτε τα άρθρα 2, 3 και 4 έχουν εφαρμογή στα προϊόντα αυτά. Εξάλλου, αν μπορούν να ληφθούν μέτρα διασφαλίσεως δυνάμει του τίτλου III ως προς τα εξαιρούμενα προϊόντα, τα άρθρα 2, 3 και 4 εφαρμόζονται μόνον όταν κράτος μέλος κρίνει ότι επιβάλλεται η λήψη μέτρων διασφαλίσεως « κατά την έννοια του τίτλου III ». Αυτό συμβαίνει μόνον όταν κράτος μέλος, αντί να ενεργήσει μονομερώς δυνάμει της διακριτικής εξουσίας που του παρέχει το άρθρο 10 του κανονισμού, επιλέγει την εφαρμογή των μέτρων που προβλέπονται στον τίτλο III. Κατά την άποψή μου, οι υποχρεώσεις που θεσπίζονται με τα άρθρα 2, 3 και 4 δεν έχουν εφαρμογή στα μέτρα που λαμβάνει κράτος μέλος ως προς τα προϊόντα τα οποία εξαιρούνται από την πολιτική της ελευθερίας εξαγωγής του άρθρου 10.

Μπορεί να προβληθεί το επιχείρημα ότι, αν οι δυνάμει του άρθρου 3 διαβουλεύσεις εξαρτώνται από την κοινοποίηση που ορίζει το άρθρο 2, το άρθρο 5 του κανονισμού, το οποίο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να παρέχουν στατιστικά στοιχεία για την εξέλιξη της αγοράς και να επιτηρούν τις εξαγωγές, εφαρμόζεται μόνο στα προϊόντα που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα. Αντίθετα, αν το άρθρο 3 πρέπει να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι οι διαβουλεύσεις δεν εξαρτώνται από την κοινοποίηση που ορίζει το άρθρο 2, μπορεί επίσης να υποστηριχτεί ότι τα « μέτρα » του άρθρου 5 μπορούν να εφαρμοστούν στα προϊόντα που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα, εφόσον οι διαβουλεύσεις γίνονται « προ της επιβολής οποιουδήποτε μέτρου, βάσει των άρθρων 5 έως 7 ».

Εφόσον η διαφορά δεν αναφέρεται εν προκειμένω στο άρθρο 5, δεν χρειάζεται να επιλυθεί το ζήτημα αυτό. Αν η επίλυση του ζητήματος αυτού ήταν αναγκαία, βάσει των αναπτυχθέντων επιχειρημάτων θα θεωρούσα ότι το άρθρο 5 δεν εφαρμόζεται στα προϊόντα που περιλαμβάνονται στο παράρτημα και ότι η Επιτροπή θα μπορούσε να λάβει την πληροφορία σχετικά με τα προϊόντα που περιλαμβάνονται στο παράρτημα με άλλα μέσα.

Βάσει των προηγούμενων σκέψεων, ο λόγος για τον οποίο το άρθρο 10 αναφέρεται μόνο στο άρθρο 1 είναι σαφής. Δεν ήταν αναγκαίο να αναφέρεται στα άλλα άρθρα διότι αυτά, εν πάση περιπτώσει, δεν εφαρμόζονται στα προϊόντα για τα οποία δεν ισχύει η αρχή της ελευθερίας εξαγωγής.

Κατά την άποψή μου, τα επιχειρήματα που αντλούνται από την Πράξη Προσχωρήσεως της Ιρλανδίας ή από την απόφαση της Επιτροπής 79/365 δεν συνηγορούν για την αντίθετη λύση της εν προκειμένω διαφοράς. Η διάταξη αυτή ως προς τα προϊόντα ξύλου μπορεί να είναι αποτέλεσμα συμβιβασμού ή να έχει παρεμβληθεί για μεγαλύτερη σαφήνεια κατά την προσχώρηση νέου μέλους· κατά το χρόνο προσχωρήσεως της Ιρλανδίας, επρόκειτο εν

πάση περιπτώσει για « παλαιό » και όχι για « νέο » περιορισμό. Η απόφαση 79/365 είτε ήταν έγκυρη διότι το άρθρο 5 ( όχι όμως κατ' ανάγκη τα άλλα άρθρα των τίτλων II και III ) έχει εφαρμογή στα προϊόντα που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ή ήταν εσφαλμένη.

Ούτε και το επιχείρημα που στηρίζεται στο προοίμιο του κανονισμού 1934/82 είναι αρκετό να παραμερίσει αυτό που θεωρώ ως την ορθή ερμηνεία του κανονισμού 2603/69. Οι όροι « περιορισμοί που διατηρούνται » μπορούν να ερμηνευτούν ως εφαρμοζόμενοι σε νέους περιορισμούς που θεσπίζουν μόνο τα αναφερόμενα κράτη μέλη για συγκεκριμένα προϊόντα ή όλα τα κράτη μέλη για ορισμένα προϊόντα του ενεργειακού τομέα. Η διατύπωση του άρθρου 10 μπορεί να καλύψει πλήρως νέους περιορισμούς. Εν πάση περιπτώσει, νομίζω ότι αυτός ο κανονισμός δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την ερμηνεία του προηγούμενου κανονισμού· επιπλέον, δεν έχει εφαρμογή στα επίδικα εν προκειμένω περιστατικά.

Κατά την άποψή μου επομένως, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν υπείχε υποχρέωση κοινοποιήσεως δυνάμει του άρθρου 2 του κανονισμού 2603/69. Το άρθρο 10, αν υποτεθεί ότι ήταν έγκυρο, εξαιρεί το αργό πετρέλαιο από την αρχή της ελευθερίας εξαγωγής· ως προς τον κανονισμό αυτό το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν ελεύθερο να εφαρμόσει την πολιτική που εφάρμοσε.

Υποστηρίχτηκε ότι αν η κυβερνητική πολιτική ήταν κατά τα άλλα αντίθετη προς τη συμφωνία ή τον κανονισμό 2603/69, εδικαιολογείτο δυνάμει του άρθρου 11 των δύο αυτών πράξεων για λόγους δημοσίας τάξεως ή δημοσίας ασφαλείας, εκτός αν αποτελούσε μέσο αυθαίρετης διακρίσεως κατά την έννοια της συμφωνίας.

Σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση 270/80, Polydor κατά Harlequin Records ( Συλλογή 1982, σ. 329 ), τα δύο αυτά άρθρα δεν έχουν κατ' ανάγκη την ίδια έκταση ισχύος παρά την ομοιότητα στη διατύπωσή τους. Οι διατάξεις της συμφωνίας μπορούν να έχουν ευρύτερη έκταση ισχύος από τις διατάξεις του κανονισμού.

Έγινε αναφορά στην υπόθεση 72/83, Campus Oil κατά Υπουργού Βιομηχανίας και Ενεργείας ( απόφαση της 10ης Ιουλίου 1984, Συλλογή 1984, σ. 2727 ) στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι ο περιορισμός επί των εισαγωγών προϊόντων πετρελαίου από άλλα κράτη μέλη μπορεί να δικαιολογείται δυνάμει του άρθρου 36 της Συνθήκης για λόγους δημοσίας ασφαλείας κατά το μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο για να εξασφαλίζεται ο ουσιαστικός ανεφοδιασμός. Στην υπόθεση αυτή, πάντως, το Δικαστήριο δεν έκρινε ότι το εν λόγω άρθρο παρέχει απεριόριστες εξουσίες για την επιβολή περιορισμών αυτού του είδους — οι θεσπιζόμενοι περιορισμοί δεν πρέπει να υπερβαίνουν ό,τι είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση του κατώτατου ορίου ανεφοδιασμού.

Η απόφαση αυτή δεν έχει άμεση σχέση με την υπό κρίση υπόθεση εφόσον οι περιορισμοί αφορούσαν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και θεσπίστηκαν προκειμένου να εξασφαλιστούν οι καθαυτό ανάγκες της Ιρλανδίας. Εν προκειμένω, δεν υποστηρίχτηκε ότι ο περιορισμός ήταν αναγκαίος για να εξασφαλιστούν οι ανάγκες του Ηνωμένου Βασιλείου σε πετρέλαιο αλλά για να ενισχυθούν τα άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας και τα συμβαλλόμενα μέρη στη Διεθνή Σύμβαση Ενεργείας, από τα οποία κανένα προφανώς δεν ζήτησε τη θέσπιση του περιορισμού αυτού. Εν πάση περιπτώσει, ο περιορισμός που περιελάμβανε η κυβερνητική πολιτική δεν εφαρμοζόταν στα διυλισμένα προϊόντα πετρελαίου: αντίθετα η πολιτική αυτή « ενθαρρύνει την προσαρμογή της υποδομής διυλίσεως εντός των συμμετεχουσών χωρών για την άριστη χρησιμοποίηση επί συνεχούς βάσεως των ειδικών χαρακτηριστικών του αργού πετρελαίου της βρετανικής Βόρειας Θάλασσας » ( παρατηρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου ).

Κατά την άποψή μου, είναι σαφές ότι περιορισμός επί των εξαγωγών αργού πετρελαίου μπορεί να δικαιολογηθεί από λόγους δημοσίας ασφαλείας. Επιπλέον, έχει βαρύτητα ο ισχυρισμός ότι η ειδική αυτή πολιτική εδικαιολογείτο το 1979 λόγω της έλλειψης πετρελαίου και της αβεβαιότητας ως προς τον μελλοντικό εφοδιασμό. Το 1981 η κατάσταση μεταβλήθηκε και υπήρξε πλεόνασμα αργού πετρελαίου. Δέχομαι το επιχείρημα ότι, εφόσον η κατάσταση μπορεί ευχερώς να μεταβληθεί εκ νέου, θα ήταν ανακριβές να λεχθεί ότι, επειδή οι συγκεκριμένες περιστάσεις του 1979 έχουν εκλείψει, η πολιτική αυτή δεν δικαιολογείται πλέον. Το ζήτημα πρέπει να εξεταστεί με μακροχρόνια προοπτική. Ακόμη και σε περίοδο πλεονασμάτων η κατάσταση πρέπει να επανεξεταστεί και είναι εξίσου ανακριβές να λεχτεί ότι, όταν μια πολιτική δικαιολογείται από λόγους δημοσίας ασφαλείας, η πολιτική αυτή δικαιολογείται επ' άπειρον ή ακόμη απεριόριστα. Κατά την άποψή μου, πρόκειται για ζήτημα που κατά μεγάλο βαθμό πρέπει να κριθεί από το εθνικό δικαστήριο και εν προκειμένω ο διαιτητής διατύπωσε την άποψή του επ' αυτού. Βάσει των στοιχείων που διαθέτει το Δικαστήριο, δεν νομίζω ότι μπορεί να κριθεί αν η πολιτική αυτή εξακολουθούσε να δικαιολογείται κατά τον κρίσιμο χρόνο. Αν έπρεπε να εκδοθεί μια τέτοια απόφαση τώρα, θα υποστήριζα την άποψη ότι από τα στοιχεία που διαθέτει το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι ο περιορισμός εδικαιολογείτο το 1981 από λόγους δημοσίας ασφαλείας του Ηνωμένου Βασιλείου. Εξάλλου, αν αντίθετα η πολιτική αυτή ενέπιπτε στο άρθρο 11, και δεδομένων των λόγων για τους οποίους εφαρμόστηκε, δεν δέχομαι ότι η εν λόγω πολιτική έπρεπε και πάλι να απορριφθεί ως συνιστώσα αυθαίρετη διάκριση.

Υποστηρίχτηκε περαιτέρω ότι η πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου ήταν εν πάση περιπτώσει αντίθετη προς το άρθρο 113 της Συνθήκης και ότι, αν το άρθρο 10 του κανονισμού έχει την έκταση ισχύος που του αποδίδω, το άρθρο αυτό ήταν άκυρο.

Στο πλαίσιο της Συνθήκης, εξεταζόμενης συνολικά, δεν χρειάζεται να τονιστεί η σημασία της εφαρμογής, μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, κοινής εμπορικής πολιτικής « που διαμορφώνεται επί ενιαίων αρχών, ιδίως σε ό, τι αφορά... τη σύναψη δασμολογικών και εμπορικών συμφωνιών, την ενοποίηση των μέτρων ελευθερώσεως, την πολιτική εξαγωγών... ».

Είναι σαφές ότι η πολιτική της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου συνιστούσε μέτρο εμπορικής πολιτικής. Από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης σαφώς ότι η κοινή εμπορική πολιτική ασκείται από την Κοινότητα και ότι τα κράτη μέλη δεν απολαύουν παράλληλης αρμοδιότητας στον τομέα της πολιτικής αυτής· « η αρμοδιότητα στον τομέα της εμπορικής πολιτικής εκχωρήθηκε στην Κοινότητα δυνάμει του άρθρου 113, παράγραφος 1 » (υπόθεση 41/76, Donckerwolcke κατά Procureur de la République, ECR. 1976, σ. 1921 και ιδίως σ. 1937· βλέπε επίσης Sociaalfonds κατά Indiamex, ECR. 1973, σ. 1609· προτάσεις 1/78, ECR. 1979, σ. 2871). « Το να γίνει δεκτή μια τέτοια αρμοδιότητα θα ισοδυναμούσε με αναγνώριση ότι, στις σχέσεις με τις τρίτες χώρες, τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν διαφορετικές θέσεις από αυτές που επιθυμεί να διαμορφώσει η Κοινότητα, και ως εκ τούτου θα διαταρασσόταν η θεσμική ισορροπία, οι σχέσεις εμπιστοσύνης εντός της Κοινότητας και η Κοινότητα θα εμποδιζόταν να εκπληρώσει την αποστολή της στην προάσπιση του κοινού συμφέροντος (προτάσεις 1/75, ECR. 1975, σ. 1355 και ιδίως 1363 έως 1364).

Πάντως, ακόμη και επ' αυτής της βάσης, η Κοινότητα πρέπει να δικαιούται να επιτρέπει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν προσωρινά μονομερή μέτρα. Τα μέτρα αυτά δεν αποτελούν επιβεβαίωση μιας παράλληλης ή ανταγωνιστικής αρμοδιότητας που ασκείται από κοινού ή κατά της Κοινότητας· πρόκειται για άσκηση αρμοδιότητας παρεχόμενης ή αναγνωριζόμενης από την Κοινότητα.

Η κοινή κοινοτική πολιτική στον τομέα των εξαγωγών καθορίζεται με τον κανονισμό 2603/69· η πολιτική αυτή διατηρεί προσωρινά την ελευθερία των κρατών μελών να ενεργούν

μονομερώς όσον αφορά ορισμένα προϊόντα. Ένα από τα προϊόντα αυτά είναι το αργό πετρέλαιο, και ως προς το προϊόν αυτό, το Ηνωμένο Βασίλειο είχε αρμοδιότητα να επιβάλει περιορισμούς στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής ή να εφαρμόσει ανάλογη πολιτική.

Πάντως, η Bulk ισχυρίζεται ότι το Συμβούλιο δεν μπορούσε νομίμως να χορηγήσει έγκριση όπως αυτή που χορηγήθηκε, διότι μια τέτοια έγκριση μπορεί να χορηγηθεί μόνο κατόπιν ειδικής εξετάσεως των συγκεκριμένων περιστατικών, πράγμα που δεν συνέβη εν προκειμένω. Με άλλα λόγια, θεσπίζοντας το άρθρο 10 το Συμβούλιο υπερέβη τις εξουσίες του.

Όπως αντιλαμβάνομαι, το Συμβούλιο ενήργησε βασιζόμενο στο ότι ορισμένα κράτη μέλη εφάρμοζαν ήδη περιορισμούς για συγκεκριμένα προϊόντα, ορισμένα από τα οποία, όχι όμως όλα, είχαν ελάχιστη οικονομική σημασία· τα προϊόντα αυτά αποκλείστηκαν προσωρινά από την αρχή της ελευθερίας εξαγωγής, εφόσον στόχος ήταν η περαιτέρω ελευθέρωση με μείωση του αριθμού των προϊόντων που περιλαμβάνονται στον πίνακα του παραρτήματος, όπως και πράγματι έγινε. Για τους λόγους που αναφέρονται στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Campus Oil, το αργό πετρέλαιο και τα προϊόντα πετρελαίου κατέχουν ειδική θέση στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία· για ορισμένα κράτη μέλη ισχύουν ειδικοί λόγοι, για παράδειγμα, για τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπως δείχνουν οι προτάσεις τροποποιήσεως του παραρτήματος. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, εν μέρει τουλάχιστον, για τους λόγους αυτούς το αργό πετρέλαιο και τα προϊόντα πετρελαίου είχαν περιληφθεί στο παράρτημα. Καίτοι πρέπει προφανώς να επιδειχθεί μέριμνα για να διασφαλιστεί ότι η κοινή εμπορική πολιτική δεν υπονομεύεται από αδικαιολόγητες εξαιρέσεις, οι λόγοι αυτοί ήταν κατά την άποψή μου επαρκείς για την εφαρμογή της πολιτικής που αποφάσισε η Κοινότητα με τον (εν λόγω) κανονισμό. Από αυτό δεν έπεται, όπως ισχυρίζεται η Bulk, ότι αν το Συμβούλιο μπορεί για ειδικούς λόγους να εξαιρεί προσωρινά ορισμένα προϊόντα από την αρχή της ελευθερίας εξαγωγής δικαιούται ως εκ τούτου να εξαιρέσει όλα τα προϊόντα ή τόσα πολλά ώστε να εκμηδενίζεται πραγματικά η πολιτική αυτή. Κάθε προσπάθεια του Συμβουλίου προς την κατεύθυνση αυτή θα προκαλούσε διάφορες σκέψεις ως προς τις εξουσίες του. Αυτό όμως δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

Επομένως, θεωρώ ότι το άρθρο 10 του κανονισμού δεν είναι άκυρο ως μη εμπίπτον στο περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτει το Συμβούλιο στη θέσπιση της κοινής εμπορικής πολιτικής κατ' εφαρμογή του άρθρου 113.

Παρά ταύτα όμως, μήπως η πολιτική αυτή ήταν παράνομη διότι το Ηνωμένο Βασίλειο παρέλειψε να πληροφορήσει προηγουμένως τα κοινοτικά όργανα για την πρόθεσή του να εφαρμόσει αυτή την πολιτική ή να προβεί σε διαβουλεύσεις πριν την εφαρμόσει; Δεν υποστηρίχτηκε ότι υπήρξε προηγούμενη πληροφόρηση ή διαβούλευση, καίτοι η Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων πληροφορήθηκε σχετικά και ο εκπρόσωπος της Επιτροπής ενημερώθηκε για την πολιτική αυτή, κατά τη συνεδρίαση που έγινε την επομένη της δηλώσεως στη Βουλή των Κοινοτήτων.

Η Επιτροπή στηρίζεται στην απόφαση του Συμβουλίου της 9ης Οκτωβρίου 1961 (OJ 1961, σ. 1273) η οποία καθορίζει διαδικασία διαβουλεύσεως σχετικά με ορισμένα μέτρα εμπορικής πολιτικής και στην απόφαση του Συμβουλίου της 25ης Σεπτεμβρίου 1962, περί του προγράμματος δράσεως στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής (OJ 1962, σ. 2353).

Το άρθρο 4 της απόφασης του 1961 ορίζει ότι:

«Το κράτος μέλος που προτίθεται να μεταβάλει το καθεστώς ελευθερώσεως ως προς τις τρίτες χώρες πληροφορεί προηγουμένως τα άλλα κράτη μέλη και την Επιτροπή.

Στις περιπτώσεις αυτές, κατόπιν αιτήσεως κράτους μέλους ή της Επιτροπής, γίνονται προηγούμενες διαβουλεύσεις, εκτός στις επείγουσες περιπτώσεις, όπου οι διαβουλεύσεις γίνονται εκ των υστέρων. »

Το πρόγραμμα δράσης που εγκρίθηκε με την απόφαση του 1962 όριζε, κατά το μέτρο που αφορά την υπό κρίση υπόθεση, ότι « η διαδικασία διαβουλεύσεως που θεσπίστηκε με την απόφαση του Συμβουλίου της 9ης Οκτωβρίου 1961 εφαρμόζεται σε κάθε μέτρο το οποίο μεταβάλλει το ισχύον σήμερα σε κάθε κράτος μέλος καθεστώς εξαγωγής προς τις τρίτες χώρες ».

Δεν μπορώ να δεχθώ την άποψη της Επιτροπής ότι οι δύο αυτές αποφάσεις ίσχυαν το 1979 και ισχύουν ακόμη σήμερα. Βασίζονταν αποκλειστικά στο άρθρο 111 το οποίο αναφερόταν αποκλειστικά στη μεταβατική περίοδο. Επομένως, θεωρώ ότι, όταν με τη λήξη της μεταβατικής περιόδου εξέλιπε η νομική τους βάση, οι αποφάσεις αυτές έπαψαν να ισχύουν. Η διατύπωση του προοιμίου της απόφασης του 1961 ενισχύει σαφώς την άποψη αυτή εφόσον αναφέρεται μόνο στη μεταβατική περίοδο. Ακόμη κι αν η απόφαση εξακολουθούσε να ισχύει, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, η υποχρέωση που θεσπίζει το άρθρο 4 της απόφασης του 1961 έχει γενική διατύπωση. Η δήλωση της βρετανικής κυβερνήσεως ότι η « κυβέρνηση αναμένει... » κοινοποιήθηκε την επομένη της δηλώσεως. Πότε ακριβώς η πολιτική αυτή επηρέασε τις τρέχουσες συναλλαγές δεν είναι σαφές. Αυτό που είναι σαφές είναι ότι τα κράτη μέλη και η Επιτροπή έλαβαν γνώση και δεν ζήτησαν να γίνουν διαβουλεύσεις δυνάμει του άρθρου 4 ούτε και διατύπωσαν αντιρρήσεις. Θεωρώ απίθανο να υποστηριχτεί ότι η καθυστέρηση, αν υπήρξε, μπορεί να καταστήσει παράνομη την πολιτική αυτή. Εξάλλου, όπως φαίνεται από τον τίτλο της, η απόφαση του 1962 θέσπισε απλώς πρόγραμμα δράσεως. Όσον αφορά τους ποσοτικούς περιορισμούς, οι εν λόγω αποφάσεις έχουν τώρα αντικατασταθεί από τον κανονισμό 2603/69.

Έχει γίνει αναφορά στον κανονισμό του Συμβουλίου 388/75, περί γνωστοποιήσεως στην Επιτροπή των εξαγωγών αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου προς τις τρίτες χώρες ( OJ 1975, L 45, σ. 1 και τον εκτελεστικό του κανονισμό, δηλαδή τον κανονισμό 2678/75 της Επιτροπής ( OJ 1975, L 275, σ. 8 ). Όμως, οι κανονισμοί αυτοί επέβαλλαν μόνον τη γνωστοποίηση των εξαγόμενων ποσοτήτων των προϊόντων αυτών και όχι την πολιτική ή τα μέτρα που εφαρμόστηκαν ή που πρέπει να εφαρμοστούν από τα κράτη μέλη ως προς τις εξαγωγές αυτές. Είναι αληθες ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού του Συμβουλίου ορίζει ότι « τα κράτη μέλη επισυνάπτουν στις γνωστοποιήσεις τις ενδεχόμενες παρατηρήσεις τους ». Αυτό πάντως δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους δεν εξάγουν σε ορισμένες χώρες.

Έγινε επίσης αναφορά στο ψήφισμα του Συμβουλίου της 9ης Ιουνίου 1980 περί των στόχων της ενεργειακής πολιτικής της Κοινότητας για το 1990 και τη σύγκλιση της πολιτικής των κρατών μελών ( OJ 1980, C 149, σ. 1 ). Στην παράγραφο 2 του ψηφίσματος αυτού, το Συμβούλιο « καλεί τα κράτη μέλη να υποβάλλουν ετησίως στην Επιτροπή τα προγράμματά τους ενεργειακής πολιτικής μέχρι το 1990 ». Κατά τη δική μου ερμηνεία, η παράγραφος αυτή θα πρέπει να καλύπτει μέτρα όπως η απαγόρευση εξαγωγής στην οποία αναφέρεται η παρούσα διαφορά.

Κατά την άποψή μου εντούτοις, το ψήφισμα αυτό δεν αποτελεί πράξη η οποία « εξειδικεύει τα καθήκοντα συνεργασίας που ανέλαβαν τα κράτη μέλη δυνάμει του άρθρου 5 της Συνθήκης ΕΟΚ με την προσχώρησή τους στην Κοινότητα » ( υπόθεση 141/78, Γαλλία κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ECR. 1979, σ. 2923 και ιδίως σ. 2942 ).

Τέλος, όσον αφορά αυτή την έποψη της υπόθεσης, υποστηρίχτηκε ότι η υποχρέωση γνωστοποιήσεως και διαβουλεύσεως απορρέει από την αρχή που διατυπώθηκε σε παρόμοιες υποθέσεις, όπως η υπόθεση 804/79, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή 1981, σ. 1045, και η υπόθεση 269/80 Regina κατά Tymen, Συλλογή 1981, σ. 3079.

Στην πρώτη από τις υποθέσεις αυτές, το Συμβούλιο είχε θεσπίσει προσωρινά μέτρα για τη διατήρηση των αλιευτικών πόρων. Η Επιτροπή είχε υποβάλει στο Συμβούλιο προτάσεις για τη θέσπιση οριστικών μέτρων, δυνάμει του άρθρου 102 της Πράξεως Προσχωρήσεως, τότε όμως δεν κατέστη δυνατό να επιτευχθεί συμφωνία στο Συμβούλιο επί των μέτρων αυτών. Με το ψήφισμα της Χάγης, το Συμβούλιο συμφώνησε ότι τα κράτη μέλη μπορούσαν να λάβουν προσωρινά μέτρα. « Προ της θεσπίσεως των μέτρων αυτών, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος ζητά την έγκριση της Επιτροπής, την οποία οφείλει να συμβουλεύεται σε όλα τα στάδια των διαδικασιών. Τέτοια ενδεχόμενα μέτρα δεν προδικάζουν τις κατευθυντήριες γραμμές που θα υιοθετηθούν για τη θέση σε εφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων περί διατηρήσεως των πόρων. » Το Ηνωμένο Βασίλειο κοινοποίησε τα προτεινόμενα μέτρα, του δόθηκε όμως η απάντηση ότι δεν μπορούσαν να θεσπιστούν πριν από την έγκριση της Επιτροπής.

Με την απόφασή του στην υπόθεση 804/79, το Δικαστήριο έκρινε ότι μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, τα κράτη μέλη δεν δικαιούνταν να ασκήσουν δική τους εξουσία στον τομέα της διατήρησης των πόρων. Εφόσον το Συμβούλιο δεν εξέδωσε καμιά πράξη, τα μέτρα διατηρήσεως που ίσχυαν στο τέλος της μεταβατικής περιόδου έπρεπε να διατηρηθούν. Ενόψει των περιστατικών αυτών και των κατευθυντήριων γραμμών που χαράχτηκαν, το Δικαστήριο έκρινε ότι, προτού θεσπίσουν οποιαδήποτε μέτρα, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ζητήσουν την έγκριση της Επιτροπής « την οποία οφείλουν να συμβουλεύονται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ». Οφείλουν να μη λαμβάνουν μέτρα που θέτουν σε κίνδυνο τους στόχους της Συνθήκης ή είναι αντικείμενο αντιρρήσεων, επιφυλάξεων ή όρων που διατύπωσε η Επιτροπή. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το Ηνωμένο Βασίλειο είχε θεσπίσει τα μέτρα χωρίς προηγούμενη κατάλληλη διαβούλευση και « παρά τις αντιρρήσεις της Επιτροπής ».

Ανάπτυξα επί μακρόν τα ζητήματα που τέθηκαν στην υπόθεση αυτή λόγω της σημασίας που της προσέδωσε η Bulk, προκειμένου να τονίσω πόσο διαφορετική είναι η παρούσα υπόθεση. Δεν υπήρξε εν προκειμένω παράλειψη του Συμβουλίου να ενεργήσει — το κρίσιμο περιστατικό στην υπόθεση 804/79. Το Συμβούλιο εξέδωσε εν προκειμένω τον κανονισμό 2603/69. Δεν υπήρχε αντίστοιχη διάταξη με το ψήφισμα της Χάγης που να καθιστά υποχρεωτική τη διαβούλευση. Δεν υπήρχαν κατευθυντήριες γραμμές ως προς τα εξαιρούμενα προϊόντα παρά μόνο δυνάμει του άρθρου 10 του κανονισμού 2603/69. Η Επιτροπή δεν διατύπωσε αντιρρήσεις, επιφυλάξεις ή όρους. Υπό τις περιστάσεις αυτές δεν νομίζω ότι από τις αλιευτικές υποθέσεις συνάγεται κανόνας που μπορεί να εφαρμοστεί στην παρούσα υπόθεση.

Καταλήγω στο συμπέρασμα ότι, υπό όλες αυτές τις περιστάσεις, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν υπείχε υποχρέωση να προβεί σε διαβουλεύσεις με τα κοινοτικά όργανα ή με άλλα κράτη μέλη πριν θεσπίσει την πολιτική του ως προς το αργό πετρέλαιο. Καίτοι θεωρώ ότι για λόγους αβροφροσύνης το Ηνωμένο Βασίλειο υπείχε υποχρέωση να κοινοποιήσει τη θέσπιση της πολιτικής του, η υποχρέωση αυτή εκπληρώθηκε με την ανακοίνωση που έγινε στη συνεδρίαση της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων, την επομένη της δήλωσης προς το κοινοβούλιο. Αν, αντίθετα από την άποψή μου, η υποχρέωση κοινοποιήσεως δυνάμει των αποφάσεων του 1961 και του 1962 ίσχυε μετά το 1969 ή απέρρεε από τον κανονισμό 2603/69, θα είχα επίσης καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η υποχρέωση αυτή εκπληρώθηκε με την εν λόγω ανακοίνωση.

Περαιτέρω, η Bulk ισχυρίζεται ότι η πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου ήταν αντίθετη προς το άρθρο 34 της Συνθήκης, εφόσον εφαρμοζόταν στις έμμεσες εξαγωγές προς το Ισραήλ και, επομένως, εμπόδιζε τις εξαγωγές αργού πετρελαίου προς τα άλλα κράτη μέλη που επανεξαγόταν προς το Ισραήλ. Είναι πιθανόν ότι, αν η βρετανική πολιτική εμπόδιζε τη μεταφορά πετρελαίου στο Άμστερνταμ διότι άλλα

φορτία πετρελαίου προερχόμενα από το Ηνωμένο Βασίλειο και που τέθηκαν σε ελεύθερη κυκλοφορία στην Ολλανδία είχαν επανεξαχθεί στο Ισραήλ, θα υπήρχε παράβαση του άρθρου 34, υπό την επιφύλαξη εφαρμογής του άρθρου 115 της Συνθήκης. Αυτό πάντως δεν σημαίνει ότι η εν λόγω πολιτική, κατά το μέτρο που εφαρμόζεται στις απευθείας εξαγωγές προς το Ισραήλ ή μέσω τρίτου κράτους προς το Ισραήλ, είναι αντίθετη προς το άρθρο 34. Το νόμιμο της πολιτικής αυτής πρέπει να εξεταστεί σε σχέση με την ειδική της εφαρμογή. Η πολιτική στο σύνολό της δεν είναι αντίθετη προς το άρθρο αυτό επειδή μπορεί να εφαρμοστεί κατά τρόπο που το παραβιάζει (συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 314 έως 316/81 και 83/82, Procureur de la République κατά Waterkeyn, Συλλογή 1982, σ. 4337). Εν προκειμένω, λέχθηκε ότι ο αρχικός προορισμός ήταν το «Γιβραλτάρ για (περαιτέρω) οδηγίες». Δυνάμει του άρθρου 227, παράγραφος 4, της Συνθήκης, το Γιβραλτάρ πρέπει, εν προκειμένω, να θεωρηθεί ως τμήμα του Ηνωμένου Βασιλείου. Επομένως, δεν υπήρξε περιορισμός «επί των εξαγωγών μεταξύ κρατών μελών» κατά την έννοια του άρθρου 34.

Εν συνεχεία, υποστηρίχτηκε ότι η ρήτρα προορισμού η οποία περιλήφθηκε στη σύμβαση ως αναφορά στην πολιτική της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου, αντέβαινε προς το άρθρο 85 της Συνθήκης. Η Bulk εμμένει επίσης στο ότι η πολιτική αυτή ήταν αντίθετη προς το άρθρο 85 σε συνδυασμό με τα άρθρα 3, στοιχείο στ), και 5 της Συνθήκης, και προς τα άρθρα 12 και 25, παράγραφος 1, της συμφωνίας τα οποία αντιστοιχούν με τα άρθρα 5 και 85 της Συνθήκης, κατά το μέτρο που η εν λόγω πολιτική απέβλεπε στο να ενθαρρύνει και πράγματι ενεθάρρυνε δράση αντίθετη προς τα άρθρα αυτά.

Κατά την άποψή μου, η ειδική αυτή σύμβαση μεταξύ Bulk και Sun δεν είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Επομένως, δεν εμπίπτει στο άρθρο 85. Κατά το μέτρο που η ρήτρα περιορισμού είχε περιληφθεί στη σύμβαση αυτή σύμφωνα με την κυβερνητική πολιτική δεν μπορεί, για τον ίδιο λόγο, να συνιστά παράβαση εκ μέρους του Ηνωμένου Βασιλείου, των άρθρων 3, στοιχείο στ), 5 και 85 της Συνθήκης.

Κατά την άποψή μου, δεν θα πρέπει το άρθρο 12 να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει την επιβολή ποσοτικών περιορισμών επί των εξαγωγών που, κατ' εμέ, δεν απαγορεύονται από τη συμφωνία. Θα ήταν παράξενο να εισαχθεί πλαγίως, μέσω του άρθρου 12, περιορισμός ο οποίος σκοπίμως είχε αποκλειστεί από το άρθρο 4 της συμφωνίας. Για τον ίδιο λόγο δεν μπορεί να υπάρχει, εκ μέρους του κράτους μέλους, παράβαση του άρθρου 25 της συμφωνίας.

Με το τελευταίο ερώτημά του, το High Court ζητεί να πληροφορηθεί αν, το γεγονός ότι ούτε το Συμβούλιο ούτε η Επιτροπή διατύπωσαν αντιρρήσεις ως προς τη νομιμότητα της πολιτικής αυτής, επηρεάζει τις απαντήσεις στα υποβληθέντα ερωτήματα. Μια τέτοια παράλειψη διατυπώσεως αντιρρήσεων δεν συνιστά παράβαση της Συνθήκης ή της συμφωνίας (υπόθεση 43/75, Defrenne κατά Sabena, ECR. 1976, σ. 455 και ιδίως σ. 475). Θα συνιστούσε όμως παράβαση αν, αντίθετα από την άποψή μου, ήταν αναγκαία η έγκριση ή η διεξαγωγή διαβουλεύσεων. Η παρουσία αντιδράσεως μπορεί να συνιστά έγκριση ή ένδειξη ότι δεν απαιτούνταν διαβουλεύσεις ούτε κρίνονταν αναγκαίες.

Ενόψει του συμπεράσματος στο οποίο κατέληξα, το ερώτημα που υποβλήθηκε ως προς το άμεσο αποτέλεσμα των διατάξεων της συμφωνίας και της Συνθήκης είναι χωρίς αντικείμενο. Εφόσον μπορεί να γίνει επίκληση των διατάξεων ενός κανονισμού σε εθνική δίκη μεταξύ ιδιωτών, αν οι διατάξεις αυτές είναι αρκετά σαφείς και συγκεκριμένες, θα δεχόμουν ότι, αν ο κανονισμός 2603/69 ήταν άκυρος, η ακυρότητα αυτή θα μπορούσε να προβληθεί από την Bulk ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Όπως ανέφερε ο δικαστής Bingham την απόφασή του περί παραπομπής:

«Η αναφορά στη ρήτρα "η κυβερνητική πολιτική της χώρας εξαγωγής" πρέπει κατά την άποψή μου να νοηθεί ως νόμιμη κυβερνητική

πολιτική της χώρας εξαγωγής. Δεν δέχομαι ότι το prima facie δικαίωμα της Bulk να προβαίνει σε εξαγωγές στο Ισραήλ μπορεί νομίμως να περιοριστεί με βάση μια πολιτική την οποία η κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας δεν μπορούσε νομίμως να θεσπίσει ή να εφαρμόσει. »

Εξάλλου, αν είχα καταλήξει στην άποψη ότι υπήρχε υποχρέωση κοινοποιήσεως ή διαβουλεύσεως δυνάμει των άρθρων 2 και 3 του κανονισμού 2603/69, δεν θα θεωρούσα ότι η παράβαση αυτή θα καθιστούσε ανίσχυρη την πολιτική αυτή για τους λόγους που ανέπτυξε, mutatis mutandis, ο γενικός εισαγγελέας Reischl στις τελευταίες παραγράφους των προτάσεών του, στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 181 και 229/78, Van Paassen κατά Staatssecretaris van Financiën, ECR. 1979, σ. 2063. Ούτε και θεωρώ ότι, αν ήταν δυνατό να συναχθεί από τη συμφωνία, δυνάμει των άρθρων 4, 11 και 25, απαγόρευση των περιορισμών επί των εξαγωγών, η υποχρέωση αυτή θα ήταν αρκετά σαφής και συγκεκριμένη ώστε να έχει απευθείας εφαρμογή σε δίκη ενώπιον εθνικού δικαστηρίου μεταξύ δύο ιδιωτών.

Οι ιδιώτες μπορούν σαφώς να επικαλεστούν τα άρθρα 34 και 85. Κατά πόσον μπορεί να γίνει επίκληση του άρθρου 113, και αν ναι υπό ποίες περιστάσεις, είναι δυσχερές ζήτημα το οποίο, εφόσον κατά την άποψή μου δεν τίθεται εν προκειμένω, δεν θα το εξετάσω.

Επομένως, νομίζω ότι στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν πρέπει να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις:

1) Η συμφωνία της 11ης Μαΐου 1975 μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του κράτους του Ισραήλ δεν απαγόρευσε την επιβολή, μετά την έναρξη ισχύος της, ποσοτικών περιορισμών επί των εξαγωγών μεταξύ της Κοινότητας ή των κρατών μελών και του Ισραήλ.

2) Το άρθρο 10 του κανονισμού 2603/69 του Συμβουλίου παρείχε το δικαίωμα στα κράτη μέλη, μετά τη θέση σε ισχύ του κανονισμού, να επιβάλλουν ποσοτικούς περιορισμούς επί των εξαγωγών των προϊόντων που περιλαμβάνονται στο παράρτημα του εν λόγω κανονισμού. Ιδιώτης μπορεί να επικαλεστεί τον κανονισμό αυτό κατά άλλου ιδιώτη με τον οποίο συνήψε σύμβαση, όταν ρήτρα της σύμβασης αυτής επιβάλλει συμμόρφωση προς μέτρο που έλαβε ή προς την πολιτική που εφάρμοσε κράτος μέλος σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού αυτού.

3) Τα άρθρα 3, στοιχείο στ), 5, 34, 85 και 113 της Συνθήκης δεν απαγορεύουν στα κράτη μέλη την επιβολή περιορισμών επί των εξαγωγών των προϊόντων που περιλαμβάνονται εκάστοτε στο παράρτημα του εν λόγω κανονισμού.

Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν οι διάδικοι της κύριας δίκης. Η Επιτροπή και το Ηνωμένο Βασίλειο πρέπει να φέρουν τα δικά τους δικαστικά έξοδα.